

Oikeusministeriölle

Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry (SPL) kiittää kommentointimahdollisuudesta ja kommentoi seuraavaa:

- (1) Miten väliaikainen sääntely (suoramarkkinointikielto ja hintasääntely) on näkemyksenne mukaan toiminut? Onko sääntelyyn liittynyt erityisiä tulkintaongelmia? Onko sääntelyn noudattamisessa ilmennyt puutteita?
- (2) Minkälaisia vaikutuksia väliaikaisella sääntelyllä on ollut?

Kyseinen väliaikaislaki on lisännyt perintätoimistojen työkuormaa ja kustannuksia saman aikaisesti kun 1.9.2019 voimaan tulleen kuluttajansuojalain muutoksella on edelleen samoja vaikutuksia. Kyseinen väliaikaislaki tulee vaikeuttamaan perintää vielä pitkään.

Käräjäoikeudet ovat lisäksi ruuhkauttaneet itseään ja lisänneet kohtuuttomasti perintätoimistojen työtaakkaa vaatimalla täydennyspyyntöjä, joita ei SPL:n käsityksen mukaan olisi ollut syytä läheskään tässä määrin pyytää. Ongelmaa on lisännyt se, että täydennyspyynnön kohteina olleista asioista ei ole saatu päätöksiä vaan samankaltaisesta asiasta on lähetetty useita täydennyspyyntöjä tilanteessa, jossa tieto annetun täydennyksen riittävydestä on ollut epäselvä. Käräjäoikeuksien käytännöt ovat myös olleet kirjavia. Väliaikainen sääntelyn aiheuttama täydennyspyyntöjen lisääntyminen on ristiriidassa sen tavoitteen kanssa, mitä kuluttajaluottojen korkokattosääntelyllä 1.9.2019 alkaen tavoiteltiin.

Päätösten saamisen hidastuminen on taas johtanut siihen, että velkojat joutuvat odottamaan entistä kauemmin ulosotosta saatavaa kassavirtaa. Tämä tarkoittaa myös sitä, että muidenkin kuin kuluttajaluottosopimuksiin liittyvien päätöksien saaminen hidastuu ja myös muut kuin kuluttajaluottoja tarjoavat pankit ja rahoituslaitokset joutuvat kauemmin odottamaan saataviaan.

SPL selvitti jo lainsäädäntövaiheessa oikeusrekisterikeskukselta järjestelmämuutoksen tarpeita ja korosti omassa lausunnossaan OM:lle ”Oikeusrekisterikeskukselta saadun tiedon mukaan tarkoitus olisi, että Santra-hakijat kirjaavat haastehakemusvaatimuskenttään lauseen, jossa he ilmoittavat, etteivät peri yli 10 % korkeampaa korkoa. Jos tämä on riittävää, tämä on perintäyhtiöissä toteutettavissa siten, että perintäyhtiöt voivat edelleen ilmoittaa luotonantajan ilmoittaman luottokorkojäämän ja sopimuksen mukaisen koron käräjäoikeudelle kuten tähänkin asti.” Asialla on ollut erityinen merkitys, koska laki haluttiin pikaisesti voimaan ja perintätoimistot pystyivät tekemään tällöin IT-muutokset nopealla aikataululla.

Oikeusrekisterikeskus on tiedottanut hakijoita väliaikaisen kuluttajansuojalain vaikutuksista Santra-hakijoille seuraavasti:

Tiedote Santra-hakijoille 21.7.2020

1.7.2020 tulee voimaan kuluttajansuojalain 7 luvun soveltamisalaan kuuluvia muita luottoja kuin hyödykesidonnaisia luottoja koskeva tilapäinen korkokatto. Siltä osin kuin kyse on korkokaton soveltamisalaan kuuluvasta luotosta, Santra-hakijan on ilmoitettava hakemuksessa (alla kerrotulla tekstillä), ettei luotolle ole peritty 10:tä prosenttia suurempaa korkoa tilapäisen korkokaton

voimassaolon ajalta (1.7. – 31.12.2020). Tilapäinen korkokatto koskee myös ennen 1.7.2020 tehtyjä jatkuvaa luottoa koskevia sopimuksia siltä osin kuin luottoa käytetään 1.7.-31.12.2020 edellyttäen tällöinkin, että kyseessä on muu kuin hyödykesidonnainen luotto. Vaatimustekstiin lisättävä teksti (mielellään vaatimustekstin alkuun) on:

”Kyseessä on kuluttajansuojalain 7 luvun soveltamisalaan kuuluva muu kuin hyödykesidonnainen luotto, johon on tullut sovellettavaksi tilapäinen korkokatto ja jolle ei ole peritty tilapäisen korkokaton voimassaoloajalta (1.7. – 31.12.2020) 10:tä prosenttia suurempaa korkoa.”

Hakemuksessa, joka laitetaan vireille 1.7. - 31.12.2020 ja jossa tulee sovellettavaksi tilapäinen korkokatto suositellaan, että kun pääomalle vaaditaan erisuuruista korkoa tilapäisen korkokaton voimassaoloajalta, pääoma jaetaan kahdeksi (tai tarvittaessa useammaksi) eri vaatimukseksi.

Tiedotteen perusteella perintäyhtiöt ovat tehneet tarvittavat järjestelmämuutokset, jotta oikeusrekisterikeskuksen ilmoittama fraasi saatiin toteutettua haastehakemuksiin.

Väliaikaisen lain osalta mitään muutoksia Santra-järjestelmään ei ole tehty, vaan tieto siitä, että haastehakemuksella oleva luotto kuuluu väliaikaisen luottokorkokaton piiriin, tuodaan oikeusrekisterikeskuksen ilmoittamalla lauseella hakemuksen vaatimusteksteihin.

Käräjäoikeuksissa ei kuitenkaan ole pidetty oikeusrekisterikeskuksen fraasia riittävänä vaan haastehakemuksissa tulisivatkin myös ilmoittaa niiden kuluttajaluottojen osalta, jotka eivät kuulu väliaikaisen luottokorkokaton piiriin, etteivät ne kuulu luottokorkokaton piiriin. Kun asiaa on tiedusteltu oikeusrekisterikeskuksesta, on sieltä kerrottu, että kyseessä ei ole yleinen ohjeistus, vaan yksittäisten käräjäoikeuksien kanta, jonka perusteisiin ei pystytä ottamaan kantaa, mutta jonka takia ei tarvitse ryhtyä muuttamaan järjestelmää. Tosiasia kuitenkin on, että tällainenkin muutos aiheuttaa perintätoimistoissa IT-muutoksia ja niiden tekeminen lainsäädännön jo ollessa voimassa ja tässä vaiheessa on hankalaa ja työlästä. Yleisesti ottaen SPL:n käsityksen mukaan kantajan ei tulisi esittää haastehakemuksissa asioita, mitkä eivät liity kanteen perusteena olevaan oikeustoimeen. Jos haastehakemuksessa ei ole fraasia, pitäisi sen jo kertoa, että luottoon ei kantajan mukaan sovellu tilapäinen sääntely riippumatta siitä, onko eräännyttämispäivä ollut 1.7.2020 jälkeen.

Oikeusrekisterikeskus on antamassaan tiedotteessaan suositellut luoton jakamista, mikäli eri pääomille vaaditaan erisuuruista korkoa tilapäisen korkokaton voimassaoloaikana. Haastehakemuksissa ei kuitenkaan välttämättä vaadita luottokorkoa pääomille vaan ainoastaan viivästyskorkoa. Väliaikaista korkokattoa ei ole väliaikaisessa laissa ulotettu viivästyskorkoon, vaan viivästyskorkona voidaan edelleen vaatia sopimukseen perustuvan luottokoron suuruista viivästyskorkoa. Koska viivästyskorkoa voidaan vaatia sopimuksen mukaisesti ensimmäiset 180 päivää, voi viivästyskorosta edelleen tutkia viran puolesta, voiko ennen 1.9.2019 myönnettyjen luottojen osalta sopimusehdon mukaista luottokorkoa pitää kohtuullisena, jos sopimusehtoja ei ole laadittu selkeästi ja ymmärrettävästi.

SPL:n käsityksen mukaan kyseisen väliaikaisen säännöksen ei tulisi vaikuttaa käräjäoikeuksien nykyisiin käytäntöihin tutkia viran puolesta kuluttajaluottosopimuksia kuten ennen kyseistä väliaikaislakia. On haastehakemuksessa sitten kyseinen fraasi tai ei, ei käräjäoikeuksien tutkintaa tarvita laissa säädetyille väliaikaisesti perittävälle luottokorolle. Kyse ei ole vakioehdosta vaan luottokorosta, jota lain mukaan voidaan periä enintään tietyn prosentin mukaan tietynä ajanjaksona.

Perimistöimistöjä on pyydetty käräjäoikeudesta jopa täydentämään haastehakemusta erittelemällä pääomaa siten, että siitä ilmenee, tuleeko tilapäinen korkokatto sovellettavaksi. SPL katsoo, ettei tällainen erittelyvelvollisuus kuulu suppeaan haastehakemukseen. Haastehakemuksessa ilmoitetaan kanteen vaatimukset. Se mitä kanteessa on vaadittu pääomaa ja korkoja, riippuu täysin siitä, mitä saatavasta sattuu olemaan auki haasteen laadintavaiheessa. Vaadituista summista ei siis voi lainkaan päätellä ja laskea, onko väliaikaista korkoa peritty tiettyä ajanjaksona, koska vaadittu summa riippuu siitä, onko velallinen suorittanut saatavaa ja miltä osin. Väliaikaisesti perittävän luottokoron osalta ei siis voi tehdä johtopäätöksiä siitä, onko kanteen selvästi perusteeton. Tämä poikkeaa esimerkiksi perintäkulujen tarkastelusta, joiden osalta erittelyvelvollisuus tulee oikeudenkäymiskaaresta ja kanteesta voi tutkittaessa huomata, että perintäkuluja on vaadittu selvästi perusteettomasti oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 13 §:n mukaisesti.

Esimerkiksi käräjäoikeus on lähettänyt seuraavan täydennyspyynnön:

”1.7.2020 on tullut voimaan Laki kuluttajansuojalain 7 luvun väliaikaisesta muuttamisesta. Tilapäistä korkokattoa sovelletaan sekä lain voimaantulon jälkeen tehtäviin sopimuksiin että myös ennen lain voimaantuloa sovittuihin jatkuihin luottoihin silloin, kun kuluttaja tekee uusia nostoja tilapäisen sääntelyn aikana. Asianne on laitettu vireille 1.7.2020 jälkeen ja vaatimuksista käy ilmi, että ainakin osa luotosta voi olla sellainen, johon tulee sovellettavaksi tilapäinen korkokatto.

Käräjäoikeus kehottaa kantajaa ilmoittamaan selkeästi sen, sovelletaanko tähän tilapäistä korkokattoa ja jos sovelletaan, niin onko sovellettu?

Jos on sovellettu, niin kantajaa pyydetään erittelemään pääoma siten, että erittelystä ilmenee minkä suuruisia eriä on nostettu 1.7.2020 jälkeen ja minkä suuruista korkoa on siltä osin peritty?

Käräjäoikeus kehottaa vielä mahdollisesti ilmoittamaan sen, miksi ja minkä vuoksi tilapäistä korkokattoa ei sovelleta ?

Tällaisten tietojen antaminen ei mitenkään ole mahdollista nyt tehtyjen IT-muutosten perusteella, jotka on tehty oikeusrekisterikeskuksen ohjeistuksen perusteella. Velkojen järjestelmistä ei ole saatavissa sähköisesti tietoa siitä, onko luotto hyödykesidonnainen luotto vai ei tai mikä muu mahdollinen seikka on syynä siihen, miksi tilapäistä korkokattoa ei sovelleta. Perintätoimistoilla ei myöskään yleisesti ole rakennettuna järjestelmää, jossa voisi eritellä miten luottoa on nostettu ja mikä osa nostoista kuuluu lain piiriin ja mikä osa ei. Tällainen muutos vaatisi laajoja ja kustannuksiltaan kalliita IT-muutoksia eikä niille ole olemassa resursseja tilanteessa, jossa perintätoimistot ovat olleet jo kauan täystyöllistettyjä muiden lakisäädäntömuutosten kanssa ja tiedossa on lisää muutoksia. Perintätoimistoilla on toimeksisaajana oikeus luottaa toimeksiantajan tietojen oikeellisuuteen ja riittävää tulisi olla, että riidattomissa haastehakemuksissa ilmoitetaan vain oikeusrekisterikeskuksen ohjeistuksen mukainen tieto. Jos näin ei kuitenkaan ole, tulisi myös selvittää asetuksen mukaisten oikeudenkäyntikulujen taksoitus, koska työstä aiheutuvat kustannukset pitäisi pystyä peittämään.

Tuomioistuimen viran puolesta tapahtuva tutkimisvelvollisuus on suppea. Väliaikaisesti perittävässä enimmäisluottokorossa on kyse lakiin perustuvasta säännöksestä eikä selvästi perusteettomuutta pysty tutkimaan suppeasta haastehakemuksesta ja siten summaarisessa menettelyssä. Haastehakemukset tulee yksilöidä vain oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n edellyttämällä tavalla ja jos kyse on korkokaton soveltamisalaan kuuluvasta luotosta, haastehakemuksessa on kerrottu asiasta em. fraasilla ja siten siitä ilmenee, että säännös on otettu huomioon korkovaatimuksessa. Viran puolesta tutkimiseen ei perintätoimistöjen käsityksen mukaan kuulu väliaikaisessa laissa säädetyin perittävän luottokoron laajempi tutkiminen.

Hallituksen esityksessä mainittu sääntelyratkaisujen yksinkertaisuus ei siis toteutunut ottaen huomioon käräjäoikeuksien täydennyspyynnöt. Tämän vuoksi SPL toivoo, että jos väliaikaista sääntelyä kuluttajaluottosopimusten osalta jatketaan, hallituksen esitykseen kirjattaisiin tarkemmin, että väliaikaisessa laissa säädettyä perittävää luottokorkoa ei tule tutkia viran puolesta. Jos näin kuitenkin katsotaan olevan, tulisi perusteluista tarkemmin ilmetä, miten asiaa tulee viran puolesta lainsäädännön puitteissa tutkia ja jos perintätoimistojen tulee ilmoittaa jotain muuta kuin mitä oikeusrekisterikeskus on ilmoittanut, tähän tulee varata riittävät siirtymäsäännökset velkojien ja perintätoimistojen IT-muutoksia varten. Tämä taas lisää entisestään perintätoimistojen ja velkojien kustannuksia ja työtaakkaa.

Kyseisellä säännöksellä on pitkälle meneviä ajallisia vaikutuksia. Säännös lisää perintään liittyvän lainsäädännön sekavuutta ja monimutkaisuutta ja eri tahoille aiheuttavaa hallinnollista taakkaa. Se myös tekee summaarisesta menettelystä kaikkea muuta kuin summaarista silloin kun käräjäoikeudet tulkitsevat tutkimisvelvollisuuttaan laajasti.

Väliaikainen laki ei myöskään ilmeisesti ole saavuttanut sille asetettuja tavoitteita, vaan luottoja on otettu itseasiassa heinäkuusta lukien oletettua enemmän:

(<https://www.sttinfo.fi/tiedote/vakuudettomia-kulutusluottoja-nostettiin-heinakuussa-enemman-kuin-vuotta-aiemmin?publisherId=1865&releaseId=69887375>).

(3) Olisiko tiukempaa sääntelyä näkemyksenne mukaan syytä jatkaa, ja jos olisi, missä muodossa ja miten pitkään (ottaen huomioon, että alustavan arvion mukaan omaisuuden suoja koskevat seikat puoltavat sitä, että jo nostetut luotot jätettäisiin joka tapauksessa sääntelyn ulkopuolelle)?

Edellä mainituilla perusteilla sääntelyä ei tulisi jatkaa.

Lisäksi nyt ei enää olla valmiuslain mukaisissa poikkeusoloissa. Maailmantaloudessa tapahtuu eri syistä jatkuvasti muutoksia ja on mahdotonta nähdä, että joku tila olisi väliaikainen vaan kaikilla talouteen vaikuttavilla seikoilla on jatkuvasti seurauksia luottoyhteiskunnassa toimiviin tahoihin. Voidaanko väliaikaista lakia, joka on syntynyt poikkeusoloissa, sellaisenaan edes muuttaa poikkeusolojen jo päätyttyä, varsinkin kun kyse olisi vain väliaikaisen lain pidentämisestä? Väliaikaisten lakien jatkaminen ilman riittäviä perusteita (elinkeinovapautteen puuttuminen ei liity tartuntatautilakiin eikä terveydensuojelulakiin) voi aiheuttaa kyseisenkaltaisen väliaikaisen sääntelyn vakiintumista eri tilanteisiin ja horjuttaa siten koko sääntelyn oikeasuhtaisuutta ja lainsäädännön peruspohjaa.

Käsityksemme mukaan sääntelyä ei myöskään voi jatkaa nyt myönnettyjen luottojen osalta, koska ne on myönnetty sillä perusteella, että poikkeavaa luottokorkoa peritään vain tietyllä ajanjaksolla. Jos taas sääntely tulisi voimaan 1.1.2020 jälkeen myönnettyjen luottojen osalta, se entisestään lisäisi perinnän lainsäädännön sekavuutta. Lisäksi mitä pidempään sääntely jatkuu, sitä hankalampi on selvittää, mitkä luotot ovat kuuluneet väliaikaisen lain soveltamisalaan. Jatkuva luotto, jonka tilapäisen sääntelyn aikana tehdyt nostot kuuluvat sääntelyn piiriin, täytyy riitautustilanteissa pystyä erittelemään ja selvittämään mahdollisesti pitkänkin ajan jälkeen riippuen luoton erääntymisajankohdasta.

SPL:n näkemyksen mukaan ylivelkaantumiseen tulisi puuttua ennen kaikkea mahdollistamalla kattavat ja ajantasaiset luottotiedot niitä tarvitseville tahoille. Nyt ollaan sitä vastoin suunnittelemassa rajoituksia tiedon saantiin esimerkiksi maksuhäiriömerkintöjen säilytysaikojen lyhentämisellä samaan aikaan kun positiivisen luottotietorekisterin käyttötarkoitusta on suunniteltu hyvin suppeaksi.

Helsingissä 22. päivänä lokakuuta 2020

Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry